

koncerten is. Mondhatjuk azt is, hogy ezek az átiratok egyfajta névjegye a zenekarnak?

– Így van, kifejezetten a zenekar számára készülnek az átiratok, melyek a repertoárunk részévé válnak. A repertoárbővítés folyamatos, de megjelennek a koncerteken azok a művek is, amelyekkel már nagyon régóta foglalkozunk, esetleg évtizedek óta műsoron vannak, de amelyeket újragondolt a művészeti vezetés és most más-képp szólaltatja meg azokat a zenekar.

■ *Ez valahol természetes, hiszen például a zenekar kezdeti repertoárján szereplő barokk vagy klasszikus művek előadására azóta már a historikus gyakorlat is hatott, ma már egészen más a szakma és a közönség elvárása is a hangzással kapcsolatosan. Ebben bizonyára Várdai István is nagy segítség...*

– Igen, és csodálatos dolog, amikor a zenekar a saját művészeti vezetőjével tud együtt játszani. Nagy élmény volt számomra is végigkövetni a közös munkát. Hihetetlen az összhang a zenekar és művészeti vezetője között akkor is, amikor Várdai István szólistaként jelenik

meg a zenekar mellett, és akkor is, amikor vezényel vagy irányítja a munkájukat.

■ *A jubileumi koncerten is lesz csellóverseny, ami megint csak a zenekar arculatának egy fontos része.*

– Ez az év végig erről szól majd. Nemcsak a mi évfordulónkról, hanem sok esetben olyan műveket mutatunk be, ahol maga a szerző is születésnapos. Várdai István csellója is háromszázötven éves idén, így a hangszer is kerek évfordulót ünnepel.

■ *Idén a zenekar több turnéra is megy. Mit emelnél még ki a jubileumi év eseményei közül?*

– Önmagában nagyon fontos tény, hogy újra tudunk turnézni. Tavasszal újra eljutunk a bécsi Musikvereinba, és kiemelném a Martin Frösttel való közös koncertünket is. Az, hogy ilyen komoly művészek jönnek velünk játszani, jelzi, hogy a zenekar a nehézségek után megújulva, kítűnő művészi teljesítményt nyújt. A Liszt Ferenc Kamarazenekar halad és fejlődik tovább. ■

„A klasszikus zene támogatása nemzeti érdek”

Interjú Keller Andrással, a Concerto Budapest karmestere, művészeti vezetőjével

 Kiss Eszter Veronika

Ha nem tudjuk kritériumok közé szorítani a művészetet, akkor ennek a forrásait sem ebben az irányban kéne keresni – mondta lapunknak Keller András.

■ *Átalakulás előtt, vagy inkább alatt a magyar zenekari finanszírozás. Felmerült, hogy létre kellene hozni egy olyan kritériumrendszert, amely legalább a legfontosabb paramétereket figyelembe véve olyan szorzókat és összegeket generál, amelyekkel a lehetőségekhez mérten lehet súlyozni. Működhet egy ilyen kritériumrendszer, hiszen ami nem mérhető számokkal, az éppen a szakmai minőség?*

– Ezzel meg is válaszolta a kérdést. Számomra egy kritérium létezik és a többivel nem is érdemes foglalkozni. Aki zenei pályára adja a fejét, annak az a feladata, hogy minél hitelesebben interpretálja a zeneműveket. Persze, filozofálgathatunk azon, hogy a tevékenysége a társadalom számára mennyire hasznos, mennyire közszolgálati, de véleményem szerint klasszikus zenét játszani fontos közszolgálat az ország számára, főleg egy olyan hanyatló kulturális közegben, mint amilyen a mai Magyarország.

»Értékválság van, világszerte és nálunk is, nehezen különbözteti meg a közélet a szórakoztatóipart a művészettől, pedig nagyon jelentős különbség van a kettő között abban, hogy hogyan hat a társadalomra.«

A szórakoztatóipar kiszolgálja a tömegízlést, a művészet építi és felemeli. A klasszikus művészetek arányának lényegesen magasabbnak kellene lennie Magyarországon, a kulturális igényesség és nívó, a szellemi javak alapvetően befolyásolják az ország lelki egészségét és működését. Egy kis lélekszámú, de nagy kultúrájú nép versenyképes lehet a magasabb populációjú nemzetekkel szemben. Hallgassunk végre Kodály Zoltánra: „Olyan kevesen vagyunk, hogy a műveletlenség luxusát nem engedhetjük meg magunknak.” „Az út a boldogabb

élethez a műveltségen keresztül vezet.” Magyarország jövőjét befolyásolják a külső körülmények, és ahhoz, hogy ezekre kevésbé legyünk sérülékenyek, lelki erőre és egészségre is szükségünk lesz. Ennek érdekében a klasszikus zene támogatása, fenntartása és fejlesztése kiemelkedő kultúrstratégiai feladat, nemzeti érdek. A kérdésre az a válaszom, hogy a minőség papíron nem mérhető, de pontosan hallható, és érzékelhető. Ha a zenét teljes szívvel kelti életre egy művész vagy együttes, az sugárzik, magával ragad és boldoggá tesz.

■ *Ha nincs kritériumrendszer, akkor mi lehetne helyette?*

– Ezek a mennyiségre és nem a minőségre épülő kritériumrendszerek olyasmiket mérnek, mint hogy mennyi közszolgáltatóság történt, hány munkavállalót alkalmaznak, hány koncertet adtak. Számok az élmény és a kulturális értékkeremtés helyett. Valóban fontosabb, hogy hány előadást tart valaki, mint hogy volt-e egyáltalán emlékezetes koncertje? A koncerten résztvevők odaadása, az előadás színvonala nem behatárolható kritériumrendszerekkel, ezért nem látom sok értelmét. Arról, ami a lényeg lenne, hogy milyen hatalmas emberi, szellemi és fizikai áldozatot kell hoznunk Beethoven VII. szimfóniájának életre keltéséhez, erről nem esik szó a kritériumok között.

■ *Mit tartana akkor megoldásnak?*

– Amit sokkal fontosabbnak tartok mindenféle szabályzatnál, és mindennek az alapja kellene legyen, az a kamarazenei élet. Hiszen hogyan is lehetne jó zenei élet országosan, ha az egyik legfontosabb pillére, a kamarazene alig létezik? Mire akarjunk építeni a várat, a szimfonikus zenekarokat? Nemrég hallottam egy interjút Sebő Ferencsel, aki azt mondta, hogy a semmire csak a semmit lehet építeni. Ez egy nagyon fontos gondolat. Nem attól lesz egy együttes jó zenekar, hogy milyen sok pénzt kap, hanem a vezetőjétől, és attól, hogy milyen minőségű műhelymunkát fektetett bele. Sok példa van itthon is az igazi művészi építkezésre, de abban már nem vagyok biztos, hogy ennek minden zenekar megfelel. Ha cinikusan szeretnék fogalmazni, azt mondanám, hogy ha mindenáron kritériumokat akarnak, szereljenek be a próbatermekbe kamerákat, és mindjárt látható lesz a műhelymunka mennyisége és minősége. Azt is többször felvettem már, hogy zenei Michelin bizottságokat kellene idehívni – de ezen valahogy mindenki átsiklott, amit persze nem csodállok.

»Sajnos Magyarországon bárki megy el egy politikushoz, magát dicséri, a másikat szidja. Nálunk olyan soha nem lesz, hogy elismerjük a másik teljesítményét, mert sokakban az a

tévhit él, hogy azzal azt ismernék el, hogy az övék kevesebb.«

– Nekünk elsősorban a művekkel kellene foglalkozni, hogy minél szebben és hitelesebben tudjuk azokat előadni. Ehhez kétségkívül sok áldozat kell, és ez az áldozatos munka valóban sok pénzbe kerül. Világbajnok sport csapatokat sem lehet létrehozni források nélkül, de nézhetnénk onnan is, hogy a klasszikus zenében is van lehetőség, nagyon sok művészi világbajnokunk lehet, ha ezzel jól sáfárkodunk. Én úgy tekintek egy zenekarra, mint egy csodálatos kertre, amelyet minden nap ápolni, gondozni kell, minden nap ki kell gyomlálni, és ha előző nap elfelejtettem, akkor másnap több a munka vele. Mindenki a pénztől várja a csodát, de a pénztől önmagában nem lesz csoda, csak a befektetett munkától. Ha nem tudjuk kritériumok közé szorítani a művészetet, akkor ennek a forrásait sem ebben az irányban kéne keresni. Ahol nagyon komoly művészi munka folyik, az előbb-utóbb úgyis a felszínre tör, és joggal bízhatunk abban, hogy ezt a közönség és a támogatás elosztói is észreveszik. Azt bárki elmondhatja, hogy milyen világsztárral koncertezett, de ez ma már nem olyan különleges. A világsztár bármelyik közepes együttessel is fellép, ha kifizetik a díját. Ma nem ugyanaz a helyzet, mint 10-15 évvel ezelőtt. Viszont az, hogy mindenki elmondhatja magáról, hogy játszott világsztárokkal, kétségkívül zavarba ejtő lehet a finanszírozók részére.

■ *Említette a kamarazenei életet, mint a zenei élet egyik alappilléret.*

– Nem látom, hogy Magyarországon virágozna a kamarazenei élet. Pedig erre minden lehetőség adott, és ez lenne a kulcsa annak, hogy emelkedjen a magyar zenei élet nívója. Amikor erről beszélünk, akkor ennek az alapjait, az oktatását kell elsősorban átgondolnunk. Vannak kiváló fiatal hangszereseink, de mégsem tapasztalom, hogy a világ vezető zenekaraiban hemzsegnének a magyar hegedűsök, lehet, hogy majd fognak, csak idő kérdése, de most nem ez a jellemző. Nem látok olyan koherens rendszert, aminek a végén ott vannak a zenekarok és a nagyon jól képzett zenekari muzsikuskok. A jól képzett zenész alfája és omegája a kamarazene, mégis nagyon kevesen művelik nálunk rendszeresen, kevesen kvartetteznek, ez egy komoly hiányosság Magyarországon. Ezen biztos lehetne javítani, ezzel mindenki jól járna. Persze, a kamarazenének is ki kell nevelni a tábort. Németországban, Olaszországban minden kisvárosnak van kamarazene társasága, a polgárság támogatja, büszkéik rá, adnak rá pénzt. Itthon ez nehezen indulna be valószínűleg, de talán, ha egyáltalán beindulna, máris éreznék a település, mennyit számít. Elhangzott, hogy az embereknek megnőtt a megtakarítása annak ellenére, hogy a költségek is jelentősen emelkedtek, biztos lehetne a család-

dok egy részének többet áldozni a kultúrára, hiszen ezzel a saját családjukat és a közösséget is építik. De persze lehet, hogy még nem tart itt a magyar társadalom. Viszont, ha nem tart itt, keressük meg az ehhez vezető utakat, tegyük érdekeltté a polgárokat a kultúra fenntartásában.

■ *Felmerült több helyen, hogy a zenészek alkalmazási formáit is felül lehetne vizsgálni, így nem is szerencsés a számukra erre építeni a finanszírozási rendszert.*

– Én úgy tekintem magam, hogy mint a Concerto Budapest vezetője arra kaptam megbízást a magyar államtól, hogy az általa adott forrásokból minél értékesebb kultúrát teremtsék. Ez az egy elv vezérli az én munkámat. A létrehozott értékek minősége nem a munkavállalók számától függ. Ebben a műfajban, ahol naponta, sőt sokszor koncert közben is változik a felállítás, a mérete a csapatnak, ezeknek az elszámolása bonyolult, és igazából nem is létezik teljesen igazságos rendszer. Annyi azért kialakult, hogy a legkiemelkedőbb zenészek biztosan többet játszanak, mint a többiek. Londonban a legjobb klarinétos mindegyik nagy zenekarban játszik, mert a legjobbakat hívják mindenhol. Ezért is hatalmas hiba a röghöz kötés, az a hozzáállás, hogy „öt egy munkajogi szerződéssel rögzítem, hogy ő csakis az én zenészem.” A zenész szabad madár. Ezt vegyük tudomásul. Én azért tudtam a Concertot annak idején jó pályára állítani, mert senkinek nem akartam elrabolni a teljes életét, mindenki játszhatott különböző kamaraegyüttesekben. Hozzánk így csapódtak jó zenészek. A muzsikások teljes kisajátítása óriási hiba. Azt el tudom képzelni, hogy a prosperitást javíthatná, ha különböző foglalkoztatási formák lehetnének egy cégnél. Én a pályám nagyobbik részét úgy éltem le – több mint 25 évig utaztam a világban a Keller Quartettel, nulla forint állami támogatás mellett – hogy ha jól játszunk, akkor holnap is meg fognak hívni egy nagy koncertre, ha rosszul, akkor meg nem. A másnapért minden egyes nap meg kellett harcoljunk. Véletlenül sem azt akarom ezzel mondani,

hogy jó, ha egy zenész kiszolgáltatott, sokkal inkább azt, hogy a saját szerencséjének maga a zenész a kovácsa. Nálunk 2019-ig nem volt foglalkoztatás, mégsem kellett senkinek sem félni. Aki jól játszik, azt nincs az a vezető, aki elküldi. Egyébként szükségesnek is érzem, hogy a jó zenészek több együttesben is játszhassanak, akár még taníthassanak is mellette, hiszen így tudják megkeresni azt a pénzt, amit nyugaton simán megkapnának. Ezzel tudjuk itthon tartani a tehetségeinket. Úgy kellene hozzájuk viszonyulni, mint a legjobb sportolóinkhoz, ott azonban nem kell magyarázni, hogy miért kell őket megfizetni. A pénz elsősorban a megbecsülést jelenti. Egy zenésznek nincs se szombatja, se vasárnapja, se estéje, kiskora óta a legtöbb szabadidejében gyakorol, a társadalomnak ezt az áldozatot kell megbecsülnie. ■

Fotó: CSEKE CSILLA